

Spis treści

I. SŁOWO UTRWALONE. 5

Przekaz literacki ustny i wzrokowy. – Teksty literackie i naukowe. – Literatura sztuką pięknego słowa. – Warunki i czynniki powstawania zjawisk literackich. – „Natchnienie” i zamówienie. – Mecenat indywidualny i społeczny. – Społeczna pozycja twórcy literackiego. – Poezja „uczona” i jej znaczenie. – Pisarstwo jako zawód. – Exegi monumentum.

II. TWORZYWO LITERACKIE (Język artystyczny) 20

Język artystyczny pospolicie zwany literackim. – Słownictwo: neologizmy, barbarzyzmy, archaizmy, dialektyzmy, obscena. – Składnia artystyczna. – Zdania i okresy. – Artyzm renesansowy. – Osobliwości barokowe: ikony, figura ethymologica, inwersja, proza rytmiczna, makaronizmy. – Klasycystyczny artyzm oświeceniowy. – Językowe bogactwo czasów romantyzmu. – Terminologia naukowa w poezji pozytywizmu. – Wojna o gwarę w powieści ludowej. – Stylizacje neoromantyczne: archaiczna, dialektyczna, obcojęzykowa. – Sztuczki literackie.

III. DŹWIĘKOWA SZATA POEZJI (Rytmika) 47

Poezja a proza. – Rytm podstawową cechą poezji. – Terminologia antyczna żyje do dzisiaj. – Co to jest rytmika? Jej systemy: metryczny, sylabiczny, toniczny. – Akcent czy przycisk? – Rytmika średniowieczna. – Rytm renesansowy. – Artyzm Kochanowskiego i reformy tego mistrza. – Ikony barokowe. Liryka popularna tego okresu. – Klasycyści i średniówka. – Nowości romantyczne: rymy męskie, wiersze toniczne i sylabotoniczne, wiersz biały. – Rytmika neoromantyczna i jej osobliwości. – Nowości okresu neorealizmu międzywojennego: wprowadzanie tonizmu, nawrót do asonansu, niezwykle eksperymenty. – Pogranicze poezji i prozy rytmicznej.

IV. SEMANTYKA JĘZYKA ARTYSTYCZNEGO. 83

Obrazy słowne, porównania, przenośnie, katachrezy. – Swoisty język mistyki. – Synestezja. – Nieporozumienia w ujmowaniu sensu i funkcji metaforyki. – Zamiennia i ogarnienie. – Omówienie. – Topika „poezji uczonej”. – Peryfrazy i cenzura. – Styl ironiczny. – Alegoria i uosobienie. – Psychomachia. – Symbol i symbolizm. – Stylistyka.

V. LIRYKA I EPIKA. 102

Od obrazu słownego do literackiego. – Imaginizm. – Barokowe ikony. – Liryka, gatunki i odmiany. – Horacjanizm. – Liryka „wyższa”. – *Psalterz Dawidów*, pieśni kościelne i kolędy. – Pieśni historyczne. – Elegia i sielanka. – Ballada. – Cykle liryczne. – Liryzm. – Epika homerycka i jej

tradycje. – Epickość. – Narracja odautorska, chronologiczna, bezosobowa. – Narracja postaci literackiej i antecedenje. – Narracja dantejska. – Gawęda. – Przygody „o włos od śmierci” i ich funkcja w dziele epickim. – Epika średniowieczna. – Poematy heroikomiczne. – Relacje podróźnicze. – Powieść poetycka epoki romantyzmu. – Bajka Ezopowa.

VI. EPIKA POWIEŚCIOWA I DRAMATURGIA 119

302

Od poezji do prozy powieściowej. – Pojawienie się powieści w Polsce. – Poetyka powieści. – Trzy gatunki powieści: współczesna, historyczna, utopijna. – Odmiany tematyki powieściowej: psychologiczna i socjologiczna. – Powieść przygód podróźniczych (robinsonada), wojennych, łotrzykowskich. – Powieść grozy (gotycka). – Powieść o szlachetnym zbójniku: Rinaldo Rinaldini, Janosik, Ondraszek. – Powieść kryminalna i detektyw. – Nowela a powieść. – Proza powieściowa na szlaku poezji. – Powieść dydaktyczna i „antypowieść”. – Gawęda, pamiętnik, listy a sprawa autentyczności i realizmu. – Dramaturgia a teatr. – Tragedia grecka i francuska XVII w. – Komedia attycka i „nowa”. – Dramaturgia średniowieczna. – Dramat romantyczny i jego nowe formy. – „Sztuki” pozytywistów. – Neoromantyzm i Wyspiański. – Losy dawnej komedii polskiej. – Rodzimość romantyczna. – Komedia „biała”. – Rozkwit komedii neoromantycznej. – Jakości estetyczne: tragizm i komizm.

VII. TEMATOLOGIA, CZYLI O TREŚCI DZIEŁA LITERACKIEGO 155

Tematyka – co to jest temat dzieła? – Związki tematu z formą dzieła. – Kłopoty z wariantami tekstu. – Formy wielkie i małe. – Składniki tematyczne. – Motywy epicki i liryczny. – Ustrój motywu i jego powtarzalność. – Stosunek wątku do motywu. – Przykłady ustroju wielowątkowego (*Belfagor*, *Zemsta*, *Konrad Wallenrod*, *Pan Tadeusz*, *Balladyna*). – Utwory fabularne i niefabularne. – Fabuła a rozmiar dzieła. – Powtarzalne schematy i szablony ustrojowe. – Fabuła a plagiat. – Tzw. oryginalność. – Typowe sytuacje życiowe a literatura. – Tytuły dzieł, ich postać i sens. – Postaci historyczne w powieści i dramacie. – Fikcja i historia w nazwiskach. – Nazwiska-etykiety. – Tytuły w funkcji nazwisk. – Dorośli i dzieci. – Zwierzęta postaciami literackimi. – Fikcja genezy przy lekturze liryków. – Apokalipsa, wizja i dialog jako plastyczne ujęcia zawilonych procesów psychologicznych i socjologicznych. – Sposoby wprowadzania tła. – Tło historyczne i geograficzne. – Jego walory artystyczne. – Ideologia w dziele literackim. – Konieczności i trudności jej poznania.

VIII. OD LITERATURY LUDOWEJ DO NARODOWEJ 189

Ludowość romantyczna. – Inicjatywa Mickiewicza i tło jej europejskie. – Zbieracze tekstów ludowych, Kolberg i inni. – Norwid. – Nurt ludowy w literaturze staropolskiej (powieści, utwory dramatyczne, facecjonistka, bajka, komiczne śpiewki, przysłowia i zagadki). – Powstanie i rozwój folklorystyki polskiej. – Dorobek naukowy trzech pokoleń badaczy literatury ludowej. – Próba systematyki i charakterystyki pieśni ludowych: obrzędowe, ballady, historyczne, zawodowe, pieśnierzki. – Pieśń ludowa i bajka. – Wiek i powszechność bajki. – Systematyka i charakterystyka bajki. – Oryginalność i rodzimość twórców literatury ludowej. – Jej przenikanie do literatury

narodowej. – Pisarze ludowi na progu w. XX a dzisiaj. – Zanik granicy między literaturą ludową a narodową.

IX. COŚ NIECÓŚ O ŻYCIU LITERACKIM 211

Kult wielkich pisarzy. – Natchnienie i jego baza materialna. – Prawo autorskie. – Proces produkcji między autorem i czytelnikiem. – Rola i funkcja pisarza romantycznego. – Pisarz a polityka. – Mecenat dawny i dzisiejszy. – Autor i wydawca. – Problem cenzury. – Działalność pisarska a dziennikarska. – Tradycja salonów literackich. – Twórca i odbiorca. – „Sztuki poetyckie”. – Program polityczno-literacki Mickiewicza. – Problem naśladownictwa. – Przekłady. – Mody literackie. – Sława a popularność.

303

X. OD NARODU DO LUDZKOŚCI. 242

Literatura jako zjawisko społeczne. – Literatura informatorką o życiu dawnym i współczesnym. – „Piękne i pożyteczne” w dziele literackim. – Ideologia w tym dziele. – Mesjanizm polski i jego odmiany obce, nacjonalistyczne. – Działalność publicystyczna pisarza i jego funkcja polityczna. – Przykład Sienkiewicza. – Pesymizm i optymizm. – Dwa oblicza Krasińskiego. – Tragizm antyczny i średniowieczny a tragizm romantyczny. – Przewyciężenie pesymizmu u pozytywistów i neoromantyków. – Funkcja etyczna dzieła literackiego. – Czytelnicy i ich stosunek do postaci literackich. – Tematyka rodzima i obca. – W pracowni dzisiejszego badacza literatury. – Jeszcze raz przekłady i funkcja ich międzynarodowa. – Literatura i jej związki z innymi sztukami oraz naukami humanistycznymi. – Literatura i jej sny o nauce. – Sens literatury w ujęciu Norwida. – Optymizm dwu laureatów Nobla.

<i>Przypisy</i>	281
<i>Indeks</i>	285
<i>Spis ilustracji</i>	297